

ANTROJI DALIS

D R A U G A S

MOKSLAS, MENAS, LITERATŪRA

Saturday supplement

1988 m. liepos mėn. 16 d. / July 16, 1988

Nr. 138(28)

KERTINĖ PARAŠTĖ

Apie viešumą ir pusiau viešumą

Literatūra ir menas šių metų gegužės 28 dieną paskelbė tekstą, kuris, be abejonės, ypatingai nuskambėjo netgi viešumo ir tabu griuvimo epochoje. Tai Justino Marcinkevičiaus straipsnis „Reabilituota – 1970 metais“. Jame poetas kalba apie Sibiro tremtinę Dalią Grinkevičiūtę ir platokai cituoja jos atsiminimus.

Dalios Grinkevičiūtės atsiminimai yra sukrečiantis dokumentas, stiprumu prilygęs Solženicino raštams. Mūsų tautos ir šalies istorijoje jie turi likti ir liks amžinai.

Pasak Justino Marcinkevičiaus, Dalia Grinkevičiūtė įteikė jam savo rašinį 1987 metų vasarą. Po pusės metų ji mirė. Šiandien poetas ryžosi tą dokumentą bent iš dalies paskelbti, pridurdamas prie jo savuosius jausmingus ir iš esmės teisingus komentarus.

Labai reikšminga, kad Lietuvos visuomenė pagaliau sužinojo apie Dalios Grinkevičiūtės tekstą, kuris tikriausiai yra svarbesnis už visus eileraščius, straipsnius, dramas, romanus, bet kada lietuviškai parašytus.

Ir vis dėlto čia esama dalykų, apie kuriuos pridera papildomai užsiminti.

Vakaruose Dalios Grinkevičiūtės atsiminimai žinomi jau seniai. Sibiro tremtinė juos parašė 1976 metų liepos mėnesį. Jų rusiškas tekstas pateko į Maskvos disidentų rankas. Šie, nelaukdami geresnių laikų ir viešumo kampanijos, jį paskelbė viename iš savo leidinių (*Pamyat*, t. 2, 1979). Galimas daiktas, Dalia Grinkevičiūtė, vaikystė ir jaunystė praleidusi Sibire, atsiminimus parašė rusų kalba, kuria jai tikriausiai buvo lengviau išsireikšti.

Rusų disidentų leidinyje atkreipė mūsų dėmesį. Išvertėme atsiminimus į lietuvių kalbą ir paskelbėme pilną jų tekstą *Drauge*, o kiek vėliau knygoje *Lietuviai Sibire* (Chicago, 1981). Atsiminimai taip pat pasirodė atskira knygele angliškai ir, jei ne klystų, ispaniškai. Velionė autorė apie tai žinojo. Neoficialiais kanalais gavome jos padėką ir prašymą atsiųsti vaistų, nes ji sunkiai sirgo. Kiek girdėjau, vaistų jai buvo parūpinta.

Tai gi mūsiškė visuomenė informuota apie šį dokumentą – kaip ir apie daugelį panašių dokumentų, kurie irgi būtų labai svarbūs Lietuvai. Liūdna ir net tragiška, kad Dalios Grinkevičiūtės atsiminimų kelionė į Lietuvos spaudą

tiek užtruko. Bet, žinoma, geriau vėliau, negu niekad.

Čia ir kyla klausimas apie atsiminimų pristatymą.

Justinas Marcinkevičius, matyt, naudojosi kitu ir net platesniu jų tekstu. Daugelis jo cituojamų vietų ne visai sutampa su tuo, kas išspausdinta Vakaruose – ir, sakyčiau, net papildomi mūsiškė versija. Čia poetas nežinojo, kad atsiminimai yra pasiekę Vakarus.

Bet kodėl tekstas Lietuvoje išspausdintas nepilnai – tik kaip citatos, išmargintos poeto komentarais? Tokį dokumentą priderėtų išleisti atskira knyga, kuri turėtų būti kiekvieno lietuvių ar Lietuvos gyventojo namuose.

Vakaruose paskelbtame tekste randame, jog Dalios Grinkevičiūtės šeima buvo ištremta už tai, kad jos tėvas priklausė (galbūt grynai formaliai) tautininkų partijai. Civilizuotame pasaulyje priklausa bet kokiai partijai, įskaitant komunistinę ar kraštutinę dešinią, nėra laikomas nusikaltimu. Ar Lietuva vis dar nėra civilizuota pasaulio dalis?

Vakaruose paskelbtame tekste randame, kad Dalia Grinkevičiūtė buvo verbuojama ir tarybinio saugumo agentais, bet atsispyrė tai pagundai, kuriai, deja, neatsispyrė daugelis mūsų kultūrininkų ir eilinių piliečių.

Vakaruose paskelbtame tekste randame dar ir tokį faktą, kad lietuviams tremtiniams padėjo, daugelio jų gyvybę išgelbėjo žydų kilmės gydytojas Samodurovas, kurį Dalia Grinkevičiūtė mini su pagarba ir meile.

Literatūra ir menas nė žodžio netaria apie tai, kad 1974 metais, jau po reabilitacijos, Dalia Grinkevičiūtė neteko darbo, buvo katorfioje padėtyje, ir prieš ją buvo sukurta šmeižtų kampanija.

Justinas Marcinkevičius savo straipsnyje sako daug tiesos. Jis tvirtina, kad stalininiai budeliai prilygo hitleriniams, kad reikia paskelbti pilną dokumentaciją apie stalinizmo aukas Lietuvoje ir atlikti plačią socialinę bei politinę Stalino teroro analizę. Tada, be abejonės, daro jam garbę. Po šiais žodžiais kiekvienas doras Lietuvos gyventojas ar lietuvis išeisvis gali – ir privalėtų – pasirašyti.

Bet daug kur poetas vis dar pasiduoda tiems liūdnieiems reikiams, kuriuos George Orwell – pastaroju metu TSRS pradėtas spausdinti – vadino „dvigubu mąstymu“ ir „naujakalbe“.

Vytas Šerelis – Australijos lietuvių menininkas

ISOLDA I. POŽELAITĖ-DAVIS

Prieš šesetą metų Vyto Šerelio personalinės parodos reportażas buvo išspausdintas *Pasaulio lietuvių* skiltyje (1982, Nr. 1-147). Jame buvo pabrėžtas menininko talento šakotumas ir nagrinėta jo konkrečios figūrinės (figurative representation) kūrybos tematika bei stilius. Šiandien, sprendžiant iš neseniai įvykusios jo parodos Adelaidėje palankios kritikos, ir iš daugiau kaip pusės parduotų paveikslų, Vyto Šerelio kūrybos įvertinimas yra neabejotinai geras – pasisekimas užtikrintas. O menininkas nepakeitė savo pozicijos. Matyt, jis nepaiso jautri, nadoms estetų ir kritikų nuomonių, o pastarųjų meno srovių išsūkiai taip pat neįtariau jį kūrybos. Tapytojo siužetų apimtis nėra plati, bet labai savita, o kūrinių plastinė kalba jiems pritaikyta ir pastovi. Tai stebina, nes menininkas kuria ir vysto savo potencijas amžiuje, kuriame buvo reikalaujama atitraukti nuo tradicinių dailės principų, galiojusiu nuo renesanso laikų, ir kuris itin pasižymėjo meno srovių gausa. Septintame dešimtmetyje isivirtino fotorealizmas ir superrealizmas arba naujas realizmas. Šerelio kūryba klestėjo šito realizmo paunksnėje, tačiau ji yra paspalvinta magija, svajonimis ir siurrealizmu. Tai nėra sąvokų prieštaravimas, nes siužetų inspiracija dažnai kyla iš realios aplinkos. O kai šita realybė menininkas perkeliama ant drobės, ji tampa atoki, ilgesinga ir lyg užkerėta. Tokį efektą kūrėjas išgauna, pasikliaudamas nuotaika, kuri dvelkia vienišumu ir in-

trospekcija. Parodos lankytoji susidaro įspūdis, kad tapytojas, vaizduodamas aplinką, atveria ir atkuria vidines vizijas. Jam, matyt, jos yra tiek pat svarbios, kaip ir išorinio pasaulio apraiškos.

Meno kritikas Tony Bishop, teigiamai įvertinęs vėliausiąją menininko parodą, visgi prikišo tematikos vientisumo stoka. Tiesa, parodos apimtis buvo nedidelė, vos tik devyniolika kūrinių, bet juose vyravo tapytoja jaudinios temos. Todėl atskiroms temoms galėjo atstovauti tik po keletą paveikslų. Tačiau Vyto Šerelio tematika įdomi tuo, kad joje yra, nors ir ne visada, keli prasmų klodai. Jis taip pat mėgsta operuoti tais pačiais simboliais, bet vis skirtinguose kontekstuose.

Parodoje buvo didelio masto darbų persvara, tapytų aliejumi ant drobės. Iš jų buvo daugiausia gamtovaizdžiai, portretų ir kūrinių siurrealistiniais motyvais. Iš siurrealistinio ciklo žiūrą suintriguoja ir vertia susimastyti paveikslas „Out the Window“. Jo atspaudas puošia Peter Goldsworthy apysakų rinkinio *Bleak Rooms* viršelį. „Portrait of the Artist as a Young Man“ yra ilgos brandos, paslaptingos, mįslingos kūrinys. „Broken Wheel“ dvelkia lyrika ir liūdnumu. Šį įspūdį pagilina monochromatinių, prislopintų pilkšvų ir žalsvų spalvų derinys. Siužetas siurrealistinis: perlenktas dviračio ratas, kurio išlinkę stipinai kabaloja kaip telegrafo vielos po smarkios audros, yra pusiau panertas vandenyje. Kaip šešelis

Vytas Šerelis

Autoportretas

jame atsispindi antroji rato pusė. Ar tai suduzusių vilčių ir neišsipildžiusių gyvenimo svajonių simboliai? Klausimas lieka atviras. Kiti kūriniai, kaip „Elephant and Eyeball“, prajuokina ir sužavi novatoriškai pavaizduota simbolika. Vyto Šerelio kūryboje dažnokai pastebime akies obuolio motyvą. Šis simbolis jau buvo naudojamas gilioje senovėje. O akis trikampyje, šv. Trejybės simbolis, dar ir šiandien yra krikščioniškoje ikonografijoje. Ar menininkas bando sutapatinti šį simbolį su žmogaus gyvenimu, su transcendentinėmis paslaptimis? Motyvas tada įgytų filosofinės prasmės ir atsiribotų nuo jo vartojimo politinės, socialinės ar kitokios problematikos paryškinimui. Anksčiau minėtas rato simbolis pasikartoja skirtingame kontekste paveikslų „Tree and Swing“ variantuose I ir II. Tai yra sodo kampeliai, kurių

centrinė tema – šakotas medis ir nuo jo kabanti automobilio padanga. Padanga kybo ant plonos virvės, kuri viename variante beveik susilieja su sodo fonu. Medis ir ratas turi tarpusavio ryšius, ir abu paveikslus galima interpretuoti keliose plotmėse: tai akį glostantys peizažai su vaikų sūpuoklėmis padangos pavidalu. Padanga perkeliama paveikslą į dabartį, į mus supančią aplinką. Iš kitos pusės, tai gali būti žmogaus gyvybingumo ir lytinio impulso simbolis. O medis jau seniai naudojamas motyvas žmogaus gyvenimui pavaizduoti.

Vyto Šerelio portretai yra labai pasisekę. Juose menininkas atkuria modelio bruožus, asmenybę ir nuotaiką. Nedaug tapytojų yra apdovanoti tokiu talentu. Reikėtų pabrėžti, kad Šerelis mėgsta tapyti jaunuolių ir vaikų portretus. Pastaruose dažnai pavojainga nuslysti į saldumą ir

sentimentalumą. Vytas Šerelis to išvengia. Jo portretai pavergia nuosirdumu. Dailininkas moka tiesiogiai prisiliesti prie individo būties esmės. Meno kritikas Tony Bishop teigia, kad „modelių žvilgsnio intensyvumas byloja apie Šerelio talentą pagauti ir sukondensuoti tą, ką jis mato, be pagrazinimo ir sentimentalumo“.

Portretuose yra savitai išspręstas modelio figūros išryškinimas, priartinant ją prie pirmo plano ir nutolinant ar suminkštinant foną. Juose šviesos ir šešelių žaismas kartais stipriai niuansuotas ir modelis atkurtas aštriame fokuse, kaip, pvz., „Amalie“ portrete. Kitur, kaip „Yellow Jumper“, šviesa prislopinta, vienesnė ir geriau prisitaikanti prie švelnaus fono ir jauno modelio susimąstiusio žvilgsnio bei susikaupusios pozos.

Apšvietimas ir fonas yra vėl kitaip pavaizduoti paveikslė „Striped Jumper“. Čia šviesa lyg antgamtiska, o fonas – puikus vidurio Australijos gamtovaizdis. Gali net kilti klausimas: ar tai portretas, ar peizažas su jaunos merginos figūra? Pirmame paveikslu plane matome jaunuolę, kampu į žiūrovą atsisręžusią, kurios žvilgsnis nukreiptas į viršų. Jos veidas ir liemuo atsiriboją nuo dangaus savotiška aureole, kurios funkcija yra suteikti figūrai skulptūriško apvalumo. Už merginos matyti beribiai toliai, vienišo emu paukščio silueta, reaktyvinio lėktuvo dujų pėdsakas ir delfio užuomina. Jaunuolės dryžuotame megztuke vyrauja mėlyna spalva. Ji pasikartoja dangaus skliaute, merginos akyse, kelnų trikampelyje ir melsvos spalvos taškeliuose, išbarstytuose pievoje. Vertėtų atkreipti dėmesį į techniką, kuria menininkas atkuria pievas, laukus ir kitus siužetus. Jo potėpiai nepaprastai smulkūs, subtilūs, ir jų gausa suteikia lengvumą. Atrodo, kad visas mirgėt mirga švelnių spalvų sąskambyje. Tonų harmonija yra užburianti. Paveikslų kompozicija yra meniškai išbalansuota, o perspektyva nusi-driekia į tolius, susiliedama su neapėpiamu dangumi. Tolių iliuzija sukelia ilgesį ir Australi-

(Nukelta į 2 psl.)

Šiame numeryje:

Dar ne viešumas • Dailininkas Vytas Šerelis • „Kraštotyra“ ir „Muziejai ir paminklai“ • Chicagos teatruose • Česlovo Milošo „Miestas be vardo“ • Barbarai Darlys prisiminti • LKMA 1988 m. suvažiavimo programa • Vytauto Kašubos „Vytauto didysis antspaudas“ • Nauji leidiniai

Vytas Šerelis

„Dryžuotas megztukas“
Aliejus ant drobės, 75 x 85 cm

Tomas Venclova

„Kraštotyra“ ir „Muziejai ir paminklai“

JURGIS GIMBUTAS

Beveik prieš trejetą metų apibūdinau šiuose *Draugo* lapuose testinio leidinio *Kraštotyra* 14, 15, 16, 17 ir 18 tomus. Po to 1985-1987 pamečiui išėjo tolimesni trys — 19, 20 ir 21 tomai. Leidžia Lietuvos Paminklų apsaugos ir kraštotyros draugija per „Minties“ leidyklą Vilniuje. Atsak. redaktorius — tas pats Konst. Siurblys. Knygų apimtis, kaip ir anksčiau, nedidelė, nuo 116 iki 144 puslapių, iliustracijų nedaug, tiražas po 6000 egz.

Naujieji *Kraštotyros* tomai skiriasi nuo ankstesniųjų tuo, kad įvestos jungiančios temos ir joms skiriama knygų dalis. 19-ji knyga pažymėta tokia antrine antrašte: „Technikos paminklai ir techninės minties raida“. Tokių paminklų komisijos pirmininkas architektas Vytautas Vaitkus praneša, kad *Kraštotyros* draugijoje nuo 1983 metų sudaromi techninės kultūros palikimo sąrašai ir planuojama jų apsauga natūroje ar muziejuose. Tarkime, Vilniaus inžinerinis statybos institutas. Pažymėtina, kad ši knyga yra pirmasis tokio pobūdžio leidinys Lietuvoje, nagrinėjantis technikos kultūros palikimą. Tiems klausimams ar istorijai skirta 12 straipsnių, maždaug pusė tomo. Rašoma apie Lietuvos pramonės ištakas: seniausiąją dujų gamyklą Klaipėdoje, „Gubernijos“ alaus daryklą Šiauliuose, 19-to amžiaus industrijos kompleksą Raudondvarįje prie Vilniaus, metalo apdirbimą Kaune.

Stambiausias straipsnis yra prof. dr. Juozo Indriūno „Tekstilės gamybos ir mokslo raida Lietuvoje“. Autorius studijavo tekstilės technologiją Vokietijoje 1930-1931 metais, tada Vytauto Didžiojo universiteto stipendininkas. 1936 metais jis apgynė inžinerijos daktarą Kaune. Juozas Indriūnas apibūdina savo tada Kaune atliktus pluošto nuovargio tyrimus. Dabar tasai darbas pateko į mechanikos istoriją Lietuvoje. Trumpesni straipsniai skirti technikos muziejams, Nemuno laivininkystei, Vytauto Didžiojo universiteto mechanikos profesorius Platonas Jankauskas (1860-1941) darbams. Prof. Jankauskas, gavęs daktaro laipsnį ir ordinarinę profesūrą dar prieš pasaulinį karą, 1930 metais išleido Kaune dviejų tomų *Taikomosios mechanikos* kursą, pirmą tokį lietuvių kalba. Už savo mokslinius tyrimus Jankauskas buvo apdovanotas Paryžiaus mokslų akademijos aukso medaliu.

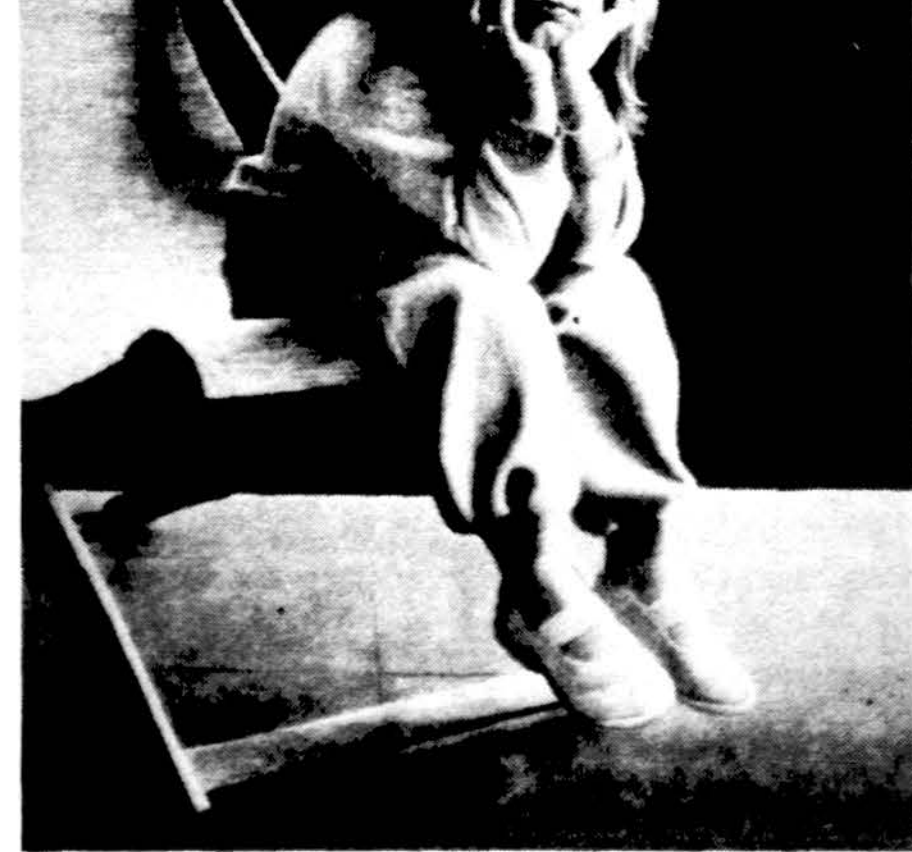
Antroji *Kraštotyros* 19-osios knygos dalis skirta Kvedarnai. Vienioliai straipsnių sudaro to Žemaitijos miestelio ir jo apylinkių „mažąją monografiją“, iš viso 54 puslapius.

20-oji *Kraštotyros* knyga turi mums ne taip jau patrauklią jungiamąją temą: „Dorovinių ir ateistinių tradicijų formavimas kolektyve“. Jai skirta apie pusė tomo, o kiti straipsniai yra vertingi Lietuvos etnografijai, personalijoms ir aplamai kraštotyrai. Pirmajame knygos straipsnyje kritikuojami lietuvių išeiviu raštai apie kryžius ir koplyteles (ten vad. „smulkioji lietuvių liaudies architektūra“) už katalikybės vaidmens aukstinimą. Daugiausia rašoma apie dr. Jono Griniaus monografiją *Lietuvos kryžiai ir koplytelės* (Roma, 1970), klaidingai pavadinus autorį „J. Girmiumi“. Tolimesniame *Kraštotyros* tome toji klaida ištaisyta. Stambesnis 18 puslapių straipsnis yra skirtas kraštotyrininkės Stefanijos Glemžaitės gyvenimui (1885-1974). Jinai — žinomų kupiškėnių Elvyros ir Mikalinos

sesuo. Trumpai supažindinama su architekto dr. Kazio Šešelgio darbais namotyroje ir urbanistikoje (septyniadesimtmečio proga). Daug kam itin įdomus Vacio Miliaus darbas „Klaipėdiečių antkapinių paminklų įrašai“. Žinomas Mokslų akademijos etnografas paskelbė dalį savo nurašytųjų lietuviškų įrašų, daugiausia iš 19-to amžiaus, anų laikų kalba ir rašyba. Straipsnyje cituojama 70 antkapių. Pvz., Šilutės raj. Bardinų k. kapinėse: Czion ilsis Dieveje Mickel Grigolat 21. April 1839. + 13 Jan. 1909. Antrojoje pusėje: Ant Welsusimatymo! Skaitome tiksliai nurašytas mažlietuviškas pavardes: Annike Gloszat, Mari Pusze, Janis Budwetis, Ensys ir Aduze Dilba, Jurgis Urbantat... Miliaus darbas primena ir mums, išeiviams, neapleisti savųjų kapinių ir suregistruoti jų lietuviškus įrašus. Likusieji 20-osios *Kraštotyros* knygos straipsniai skirti knygnešui ir „daraktoriui“ Juozui Baranuskui (1862-1928) iš Sudeikių apylinkės, legendariam žemaičių plešikui ir geradariui Tadiui Blindai (1846-1877), Vilniaus krašto archeologui V. Šukevičiui (1852-1919) atminti. Knygos pabaigoje randame vertingą Vinco Vinsko straipsnį „Trečionių kaimas ir vietų vardai“ (Prienų raj.). Paaškinami tokie vaizdingi vietovardžiai, kaip Busilinė, Senaalis, Alselė, Maskauka, Stanylupis, ar pavardes: Bekešius, Čerapas, Šeškus, Vinskas. Būta ir iškraipytų vardų („nicknames“): Juras (Jurgis), Mačius (Martynas), Salvis (Silvestras), Palius (Apolinaras), Urša (Ursulė), Damė (Domcelė).

21-osios *Kraštotyros* knygos jungiamoji tema yra „Visuomeninių organizacijų veikla darbo kolektyvuose“, bet jai skirta vos ketvirtadalis tomo. „Gimtinės padangės“ skyriuje randame tris straipsnius apie senovės amatus: Jono Genio „Klaipėdos kurpiai ir jų gaminiai XV a. pab. — XVI a.“, Jono Jurskio „Matininkų laikai Lietuvoje“, Kazio Šešelgio „Ekspedicija drevenės bitininkystės liekanoms Marcinkonių apylinkėse tirti“. Kiekvienas jų pateikia iki šiol nežinomų faktų. Rytas Tamašauskas parodo, kaip „Vietų vardais ir mus kalba pati žemė“. Jis surašė senuosius vietovardžius Širvintų rajone, Minčių kaime, išklaunines keturis senbūvius. Būta čia Guguro kalno, Vygano pievos, Klaipėdos (!) dirvos, Musės upelio, Papeklio pievos, o dabartinis Grabliaučius senas kaimas seniau vadinosi Peklynė. Nemažai senųjų vietovardžių buvo naudojami kalboje ir 1980 metais.

Antroji knygos pusė yra Vištyčio miestelio ir apylinkių „mažoji monografija“. Net 16 autorių nagrinėja senuosius ir naujuosius laikus, švietimą ir ekonomiką, kaimo talkas, pavimus, vietovardžius. Ir čia būta puošnių, taiklių vardų: Kumpis (vieta ežere), Papekinė (kalva), Dūdbalė (kur buvo išvirte muzikantai), Barsukbalė, Pempibalė. Na ir pats Vištytis, tai ne kokie išklai ar aičiai. Ateityje tokių „mažųjų monografijų“, kurių pateikė *Kraštotyros* tomai jau kelias, medžiaga galėtų būti tinkamai jungta į enciklopedijas ar bendruosius Lietuvos istorinės geografijos veikalus.

Vytautas Šerelis

„Almie“

Vytautas Šerelis

„Pro langą“

dijas ar bendruosius Lietuvos istorinės geografijos veikalus.

Muziejai ir paminklai po dvejų metų pertraukos pasirodė aštuntojo savišviniu. Išleido Mokslų akademijos Istorijos institutas ir Paminklų apsaugos ir kraštotyros draugija per „Mokslų“ leidyklą Vilniuje 1987 metais. Atsak. redaktorė B. Vertelkienė. 104 psl. Tiražas 2000. Tomelyje sudėta 18 straipsnių. Septyni skirti muziejų problemoms ir jų istorijai. Pvz., Agota Jankevičienė rašo apie Lietuvos istorijos ir etnografijos muziejų Vilniuje, iškurtą prieš 130 metų archeologo grafo Eustachio Tiškevičiaus (1814-1873). Apibūdinti muziejus skyrių turiai ir vykdomi darbai: archeologijos (85,000 eksponatų), numizmatikos (per 70,000), etnografijos (35,500), istorijos (36,000), ikono- grafijos (82,000 tapybos, skulptūros ir senosios grafikos darbų), architektūros (7500), Gedimino kalno Pilies muziejus yra Lietuvos istorijos ir etnografijos muziejaus padalinys — filialas.

Kitas išskirtinis straipsnis yra Onos Mažeikienės „Antano Baranauko asmeniniai daiktai“, saugomi minėtajame Lietuvos istorijos ir etnografijos muziejuje. Idėtos keturios vyskupo-poeto turėtų daiktų fotografijos: albumas, veidrodėlis, dviguba rašalinė ir įrašas ant laikrodžio — viskas iš 19-to amžiaus antrosios pusės. Laikrodėlis buvo padovanotas 1898 metais su tokiu išgraviruotu įrašu ant žalvarinės plokštelės:

Jo Szwentienibiej
Viskupuj
A. Baranowskiuj

Parap Sejnu Tikentiejiej
M 18 2/V 98

Architektas dr. K. Šešelgis informuoja apie paminklinių kaimaviečių apsaugą. Jų suregistruota 40. K. Strazdas ir Vl. Žulkus rašo apie Švėkšnos 17-to amžiaus stiklo dirbtuvę. Yra dar keli straipsniai, skirti paminklosaugos rūpestiams ir senųjų tyrimui. *Muziejai ir paminklai* — mokslinis testinis leidinys, jo tekstai kondensuoti ir tinkamai dokumentuoti, tik iliustracijų galečių būti daugiau ir geresniame popieriuje.

Daugiau apie tą leidinį nuo 1966 metų galima rasti *Lietuvių enciklopedijos* 36 ir 37 tomuose.

Chicagos teatruose

Amerikietiškas balsas Italijoje

Septintus metus Chicagoje veikianti Stage Left teatro grupė visų pirma stengiasi į sceną išvesti Chicago autorius draminius kūrinius ir sudaryti galimybę reikšti čikagiečiams aktoriams bei kitiems talentams. Dabar iki liepos 31 d. savo teatre, 3244 North Clark, stato Richard Nelson dramą „The Return of Pinocchio“, kurią apibūdina kaip pasaką suaugusiems. Vaizduojamas gyvenimas Italijos provincijoje po Antrojo pasaulinio karo. Čia nemažai skurdo, socialinių problemų. Grįžta į tą kaimą jaunas vyras, tarnavęs amerikiečių kariuomenėje, siekdamas įnešti naujų politinių, socialinių idėjų, įtraukti žmones į verslą, iškipti amerikietiško gyvenimo dvasią. Italų kaimiečiai paprastai, nelinkę taip greit mesti į naują posūkį. Jie nuolankiai malonūs, religingi, bet neskuba į pažangumo naujumus.

Paruosiant scenai šį spektaklį, rūpestingai pasidarbavęs režisierius Dennis McCullough, išugdęs savo sugebėjimus dirbdamas Indianapoly ir Knoxville. Dramos studijas išėjęs Marian kolegijoje, Indianapoly, gavęs magistro laipsnį režisavime Tennessee universitete. Aktoriai savo vaidmenis atlieka profesionaliai. Linda Wylie dalyvaujanti komerciniuose filmuose, Richard Ladd teatro studijas išėjęs Adelphi universitete.

Spektaklis tęsiasi netoli pusantros valandos, yra ir humoras, deja — neįsveigta ir kai kurių vulgarių žodžių, tačiau vaidinimo slinktis gyva ir sudominanti.

Padugnių bendrabuty

Stiprus Chicago Steppenwolf teatras šį sezoną baigia, pastatydamas pirmą kartą šiame mieste vaidinamą John Olive komediją „Killers“, kur vaizduojamas gyvenimas skurdeivų, finansinių ir moralinių padugnių, susimetusių į bendrą butą. Jo savininkė daug kenčia nuo žiauraus vyro ir, meilindamasi vienam nuomininkui, prašo, kad nužudytų jos vyrą. Tas nuomininkas yra rašytojas, beveik per visą vaidinimą tarškina mašinėlę ir nelabai interesus ir žudymus veltis, bet išvelia kitas nuomininkas. Scenoje pokši šūviai, krinta savininkas. Gal dėl to ir dramoms pavadinimas „Killers“. Jos spektakliai vyks iki liepos 31 dienos patogiam Steppenwolf teatre, 2851 North Halsted.

Jei vaidybinių atžvilgių veiklas gana stiprus, tai moraliniu — žemas, su gausiomis vulgarumo užuominomis. Visas jo nuopelnas tai pavaizdavimas žemo lygio žmonių gyvenimo, kuris yra stipriai atstumiantis.

Šis dramų veiklas buvo pirmą kartą pastatytas Minneapolis. Jo autorius John Olive rašo skriptus ir televizijai, radijo vaidinimams. Režisierius Randall Arney su nemažu scenos patyrimu. Vaidina Australijoje, Kennedy centre, Washington, D.C., režisuoja naujai sukama filmą „Miles from Home“. Sunkius vaidmenis akto-

Vytautas Šerelis

„Po gaisro“

Vytautas Šerelis — Australijos lietuvių menininkas

(Atkelta iš 1 psl.)

Jos gamtos, bekrastės platumos, pojūtį. Tuo tarpu megtuko margumas labai pozityvus ir linksmas. Koks įdomus kontrastas! Jis neleidžia „pasinerti“ romantikon. Menininko sugebėjimas sumegzti šio seno kontinento egzotiškos gamtos paslaptis su dvidešimtojo amžiaus progresu yra jaudinantis.

„House and Tree“ variantai I ir II primena amerikiečio Andrew Wyeth paveikslą „Christina's World“. Siužeto įkypa kompozicija, net ir mergaitės poza viename, o gyvuliukų kitame, yra panašios. Be to, abu paveiksai dvelkia vienišumu ir introspekcija. Tuo pasižymi ir daugelis kitų kūrinių. Juose miglos šydu apgaubti miestai primena legendų ir pasakų pasaulį.

Visai kitokios nuotaikos yra „Girl in a Hoop“ paveikslas. Tema — per lanką šokanti atbula mergina. Atrodo, kad tai yra menininko bandymas surasti tinkamiausią sprendimą ore pakibusiam judesui išreikšti. Paveiklo būgnų forma ir kontrastas tarp detalių nutapytos figūros ir monolitiškai melynų fono kažkaip nesiderina, neįtikina nuoširdumu.

Jau minėjau dailininko polinkį į svajingumą. Toks paveikslas yra „McDonnell Ranges“. Tai gamtovaizdis, kuriame žmogus dar nepalikto savo pėdsako.

rai atlieka su įgudimu. Ted Levine dalyvavęs filmuose, televizijoje, taip pat ir Robert Breuler. Jim True baigias vaidybos studijas Northwestern universitete.

Juoz. Pr.

Pirmame plane skeičiasi rausvais ir pilkšvais tonais nutapyta lyguma. Už jos rikiuojasi smėlio gūbriai, apaugę žolės kelmeliais. Tolumoje driekiasi monotoniškai pilkos kalvų viršūnės.

Liūdnai nuteikia ir Vyto Šerelio pomėgis atkurti ūkanotas rudens dienas. Čia mėlynų ir melsvų tonų paletė yra kiek įvairinta auksiniais ir oranžiniais akcentais bei šviesus akcentais. Panašią nuotaiką jis atkuria gaisrų paliestuose gamtovaizdžiuose, kaip „After the Fire“. Čia apdegęs eukalipto siluetas ryškiai skiriasi nuo žemo dangaus skliauto. Ugnies dūmais pritemdę saulę leidžiasi, nurausvindama žara sau taką. Pajudusi žemė ryškiai atsiribojama nuo pašvaistės. Iš dangaus leidžiasi ir tupia baltų, rausvų papūgų pulkas. Gyvybė sugrįžta — gyvenimas eina toliau.

Šerelis yra puikus koloristas. Kritikas Leigh Davis pažymėjo, kad dailininkas „efektyviai naudoja spalvas ir erdvės bei tolių įvaizdžius“. Prie to reikia dar pridurti, kad jis turi stebinančiai kruopščią techniką, kurios pagalba pasiekia lygią faktūrą. Jo kompozicijos domina savitu braižu. Tačiau parodos lankytojus labiausiai stebina ir žavi menininko nuotaikų ir minties variacijos.

Šešeri metai yra ilgokas laiko tarpas — Vytautas Šerelis tapo gan lėtai. Jo sąmoningai subrendęs ar iš sąmonės srauto išniręs kūrinys tik pamažu įgyja formą ir gyvybingumą drobieje. Betgi šia paroda Vytautas Šerelis tvirtai atsiatojo pirmoje Australijos tapytojų gretose.

Vytautas Šerelis

„McDonnell kalnynas“

1

Kas pašlovins šį bevardį miestą,
kai vieni jau mirė, kiti auksą plauna
arba prekiauna ginklais tolimose žemėse?

Koks dabar trimitas, susuktas iš tošies,
Paneriuose kels nesančiųjų atmintį,
Pėdsekių ir Valkatų, paleistos ložės brolių?

Pavasari dykumoj, tuoj už stovyklavietės,
o buvo tylą lig kalnų vientisos uolienos,
krūmokšniuose išgirdau laukinių bičių dūzgenimą.

Lėkė srove aidas, šlapi sielių rąstai,
vyras su kepure ir moteris skarota
keturiomis rankomis užsigulė laikė vairo irklą.

Bibliotekoj po bokštu, puoštu ženklais Zodiako,
Kontrimas šypsodamas sėmė žiupsnį iš tabakinės,
nes, nepaisant Meternicho, dar ne viskas prarasta.

O vingiuotom provėžom vidur Lydos trakto
riedėjo žydų vėžėčios ir gurgėjo teterėnos
ant Didžiosios Armijos kirasyro šalmo.

2

Mirties slėny galvojau apie plaukų susegimo būdą.
Apie ranką, sukiojusią reflektorių per studentų balių,
mieste, iš kurio joks balsas jau nebesiekia.
Mineralai teismui netrimitavo.
Šnarėdamas sutrupėjo koks lavos grūdelis.

Mirties slėny druska tvиска išdžiūvusio ežero dugnas.
Ginkis, ginkis, kartoją kraujo pulsavimas.
Iš uolos vientisos išminties nesulauksi.

Mirties slėny dangujė nei vanago, nei erelio.
Pildosi pagaliau čigonės pranašystės.
Skersgatvy po arkadomis skaičiau kitados poemą
apie gyvenusį netolies, „Minties valanda“ vadinosi.

Ilgai žiūrėjau į veidrodėlį, vienas per tris šimtus mylių
ėjo žmogus: indėnas varės į kalną dviratį.

3

Su skudučiais ir su deglais,
ir su bum bum būgnelio,
tai tas, miręs prie Bosforo, prieky pačiame
už parankės su panele,
ir kregždutės virš jų lakioja.

Nešas irklus, lazdas, apvyniotas lapais,
prie Žaliųjų ežerų nusiskintas puokštės.
Vis arčiau arčiau čion Pilies gatvė –
nieko, debesis tik
virš Polonistų ratelio
Originaliosios kūrybos sekcijos.

4

Knygų tai bibliotekas ištisas prirašėme.
Ir svečių šalių aplankyto begalės.
Mūsų šitaipos daug daug pralaimėjom.
O dabar nebėr mūsų, nei Marilės.

5

Gailestį ir užuojautą
vertinam, nes stokojame,
kas iš to?

Kūno galios ir vėliavos,
pabučiavimai, gėlės, –
kaip puiku!

Medikai ir juristai,
dailūs kavaleristai
duobėje.

Kailiai, blakstienos orios,
nusilenkimai šventoriuje
po mišparų.

Labanakt, krūtinės pūstos,
sapnuokite nepabusdamos,
be košmarų.

6

Viršum Uoliojo Lietuvis ložės saulė nusileidžia,
bet dar ižiebia ugneles iš natūros pieštuose portretuose.
Tenai Vilija globia pušis, Žeimeną juodą medų neša
ir Mera ten su uogienojais šalia Žagarinės.
Jau tēbietiškas žvakides įnešė liokajai,
ir užtraukia ant langų po kelias užuolaidas.
Kai, maudamasis pirštines, pamaniau čion atėjus pirmas,
pamačiau, – visų akys į mane jau atsuktos.

Česlavas Milošas

MIESTAS BE VARDŲ

7

Kai gailėsio išsižadėjau,
šlovės, kurios taip norėjau
ir to, kuo būt negalėjau.

Virš jūrų, salų, atolų
blaskė mane be nuovokos
atsitikimai ir nuosprendžiai.

Būti savim taip troškau,
prieš veidrodį krėčiau pokštus,
į klampią kvailystę blokštas.

Iš seilių, nagų, sekreto,
žarnyno, liaukų, skeleto
kieno bus namas pradėtas?

Maniškas, vienas iš daugelio,
Aš meilės sau neišsaugojau,
Laikas skaldė mane ir daugino.

Sniegu kloti monumentai.
Ar dovanos bus pašventintos?
Klajoju, ir nér man kranto.

8

Nesantis aštrus laiškus sūrus deginantis.
Toks yra Nekonsistencijos šventimas.
Po bet kokia debesų krūva bet kur,
ilankoje, plokštikalnėj, sausam arroyo.
Neužsiveria standžiojo akmens kietybėj.
Šiaudų dūmais parūksta net ir Summa.
Ir angelų chorai granato sėklytėj
ne mums, skraidydami, visą laik trimituoja.

9

Šviesa universali ir nuolatos besikeičianti.
Nes myliu ir šviesą, galbūt tiksliai šviesą.
Tačiau to, kas per aiškų ir per aukštą, šalinuos.
Tad raustant debesims menu aš žemą šviesą,
kaip kraštuos beržų ir pušų, trapiom apaugusių
vėly rudenį, pašalus, kai paskutinės rudmėsės
pūva šilojuose, šunys vaikos aidą,
ir kai sukas kuosos virš Bazilijonų.

10

Neišreikšta, nepapasakota.
Kaip?
Striukas toks gyvenimas,
vis eiklesni metai,
nebeatmeni, tai pernykštį ar dar kitą rudenį.
Kambarėliai moterų, flanelė,
kikenimai virš turėklų, skersai permestos kasos
tūpimas ant naktipuodžių palėpėj,
kai prie verandos durų žvanga rogės
ir ūsočiai su vilkenomis įeina.
Žmogiškas moteriškumas
suveltų plaukų, pražergtų kojų,
vaikų snargliukų, pieno priesvilų,
smarvės, krūvelių, sušalusių į gruodą.
Ir tie amžiai,
vidurnaktyje pradėjimas, dvokiant silkėms,
ne taip, kad būt šachmatai
arba intelektualinis baletas.
Statinių tvoros
ir eringos avys
ir kiaulės ryklios ar visai neėdrios.
Nuo užkalbėjimų pagiję karvės.

11

Ne Teismo diena, o kermošius prie upės.
Švilpukai, gaidžiukai ir širdys cukruotos.
Na ir pasiivaikšiojome po sumintą sniegą,
Smurgainių baronų prisipirkę.

Šūkalojo burtininkas: „Laimė! Tavo žvaigždės!“
Ir stiklainy vėlnias plaukė į karmino kalną.
O šalimais, laisvėj, kitas dvėdė švilpūdamas
Per istoriją karaliaus Otono ir jo Meluzinos.

12

Kodėl jau vien manim pasikliauja šis miestas beginklis ir tyras
kaip užmirštos genties vestuvinis antkaklis?

Kaip rudi ir žydri grūdėliai, verti Tuzigo, varinėje dykroj, prieš
septynėtą amžių.

Kur ant akmens trinta ochra lig šiol tebelaukia kaktos ir
skruostų, bet seniai ten nieko nebėr.

Kuo užsitarnavau, kokių blogių savy, kokių gailestingumu, šita
auką?

Štai priešais mane, užbaigtas, su visais dūmeliais iš kaminių,
nė aido nestinga, kai peržengiu upes, mus išskyrusias.

Gal tai Ona ir Darata Družinaitės iššaukė mane iš trisšimto-
sios mylios Arizonoje, nes niekas daugiau nežino, kad kažkada
gyvenusias?

Ir trepsi Krantine, papūgėlės, šlektaitės iš Žemaitijos, dėl
manęs išpindamos nakčiai žilą senmergių kuodą.

Nebėra čia anksčiau nei vėliau, visi dienos ir metų laikai vienu
metu traukias.

Auštant ilgom eilėm važiuoja sūdvežiai ir magistrato tarnau-
tojai prie užkardų į terbas renka muitą.

Taškydamies ratais „Kurjeris“ ir „Vikrusis“ plaukia pasroviui
į Verkius, o baidarės irkluojamos, numuštas viršum Anglijos, švais-
tos atsilapojęs.

Petro ir Povilo angelai nuleidžia sunkius vokus, šypsodami virš
vienuolės, kurios mintys neskaisčios.

Barzdota, su peruku, sėdi prie kasos ponio Sara Klok, tuziną
savo pardavėjų mokydama.

Ir visa Vokiečių gatvė svaidda ant prekystalių manufaktūrinius
rietimus, ruošdamosi mirčiai ir Jeruzalės paėmimui.

Juodi kunigaikščių šaltiniai beldžias į požemius po Kazimiero
karstu katedroje ir po ažuolų nuodėgūliais.

Su tarnaitės kraite ir maldaknyge gedinti Barbora grįžta į
Romerių namą Bokšto gatvės iš lietuviškų mišių pas Šventąjį
Mikalojų.

Kaip tviska! Tai sniegas Trijų Kryžių kalne ir ant Bekešo kalno,
neišstipdys jo trumpamžių žmonių alsavimas.

Su kokia didžiule žinia pasukau Arsenalo linkui, kai dar kartą
prieš akis stoji bergždžia pabaiga pasaulio?

Per kambarius, šilkams šlamant, viena, antra, dešimta, bėgau
nesulaikytas, nes tikėjau gale duris esant.

Tačiau lūpų forma, obuolys ir gėlė, prisegta prie suknios, buvo
viskas, ką pažint ir paimt buvo duota.

Nei gera, nei bloga, nei graži, nei atstumianti gyvavo žemė,
nekalta, geismams mūs ir skausmui.

Nieku vertas šitokis dovis, jei po ugnimis tolimų nakvynių ne
mažiau kartėlio paliko, daugiau tik.

Jeigu negaliu taip išsemti savo ir jų gyvenimų, kad harmonija
virstų raudos.

Kaip Janas Ažuoliaragis Strašūno antikvariate esu paguldy-
tas tarp čionykščio vardo ir vardo.

Mažėjantis pilies bokštas viršum lapų kaugės ir dar vos gir-
dima, gal Mocarto Requiem, muzika.

Standžiojo šviesoje judinu lūpas, beveik pradžiugdamas, kad
nebesusideda geistas žodis.

Vertė **ALMIS GRYBAUSKAS.**

Neseniai Jungtinėse Amerikos Valstybėse išleista Česlavo Milošo
poezijos, išverstos į anglų kalbą, rinktinė: **The Collected Poems, 1931-1987** (Ecco Press, 511 psl., 30 dol.). Recenzuodamas šį rinkinį
The New York Review of Books (vol. 35, no. 9, June 2, 1988), anglų
mokslininkas ir publicistas A. Alvarez šitaip apibūdino mūsų laiko
iškilųjį, Nobelio premija apdovanotą lenkų poetą:

„Milošas turi visas... Vidurio Europos žmogaus savybes. Jis gimė
Lietuvoje, šalyje, kuri visiškai pradingo Sovietų pilve; didžiama jos
žmonių buvo Stalino išvežti kažkur už Uralų. Kaip ir jo didysis lie-
tuvis pirmtakas Adomas Mickevičius, Milošas rašo lenkiškai ir laisvai
kalba keliom kalbom. Jį patį patį ištiko būdingas Vidurio Europai
likimas – egzilė. Pusę savo ilgo gyvenimo jis yra praleidęs, dėstyda-
mas Berkeley. Kitaip tariant, jis yra žmogus, kurio vieninteliai tikri
namai yra knygos, kalboje; jis savo tėvynę nešiojasi savo galvoje“.

Atsiliepdamas į recenzento teiginius (*The New York Review of
Books*, vol. 35, no. 12, July 21, 1988) Česlavas Milošas įžiūri ir
priešinasi implikacijai, kad jis yra kažkoks egzotiškas gyvūnas, kuris
turi būti eksponuojamas atskirame narve su iškaba „iš toli“. Savo
laiške redakcijai poetas tarp kita ko pabrėžia:

„Dabar dėl „tolybės“. Ponas Alvarez apie mane sako: „Jis gimė
Lietuvoje, šalyje, kuri visiškai pradingo Sovietų pilve; didžiama jos
žmonių buvo Stalino išvežti kažkur už Uralų“. Na, šitie žodžiai buvo
parašyti, aš spėjau, Londone, mieste, kuris yra nedaugiau kaip vienos
valandos skrydžio atstumu nuo Vilniaus, sovietinės Lietuvos respublikos
sostinės. Trys nepriklausomos Pabaltijo valstybės 1940 metais buvo
prievarta inkorporuotos į Sovietų Sąjungą ir šimtai tūkstančių jų
gyventojų buvo deportuoti į gulagus, tačiau nuskridimas į Vilnių
įtikintų p. Alvarez, kad didžiama Lietuvos trijų milijonų gyventojų
ten tebėra ir kalba savo gimtąja kalba“.

„Penkiasdešimtaisiais metais aš rašiau, gindamas pabaltiečius
savo knygoje *The Captive Mind*, ir neturiu pagrindo gėdytis savo
esėjistikos veiklos. Taipgi, beprotiška istorijos eiga išplėdė iš manęs
karo metu antinacinius pykčio ir solidarumo su aukomis eilėraščius.
O tačiau mes turime skirti savo pareigą išsaugoti atminimą ir mūsų
igimtą norą eiti pirmyn su savaisiais, gyvųjų, reikalais. Poezija
neprivalo sustingti, magnetizuota blogio, kuris buvo įvykdytas mūsų
laikais, regiono... Poetui tenka pakartotinai atsivieškinti su savo
paties senom asmenybėm ir paruošti save atsinaujinimams“.

Barbarai Darlys prisiminti

JUOZAS BRONIUS LAUČKA

Barbara Darlys (Bernotaitė-Drangelienė), Skotijoje gimusi, Chicagoje išaugusi, operos dainininkė, koncertų solistė, kultūrininkė, mirė Washington, Sibley ligoninėje, šių metų birželio 11 dieną. Palaidota birželio 17 d. Dangaus Vartų kapinių mauzoliejuje, šalia savo ilgamečių draugų Elenos ir dr. Kosto Jurgelių. Washingtono bei apylinkės lietuviai ir lietuviškosios lietuvių bendruomenės su velione atsiseivikino birželio 16 d.

Jau lankydamas vidurinę mokyklą Chicagoje, Barbara pasireiškė dainos mene. Balso lavinimo žinovų paraginta, Barbara pasirinko muzikos studijas, atsiduodama dainavimo menui. Studijavo Chicagoje ir Italijoje. Ji stipriai pasirodė kaip dramatinis sopranas. 1934 metais ji laimėjo Chicago Grand Opera Co. paskelbtą talentų konkursą ir tuo metu buvo pakviesta pirmajai soliste. Ji debiutavo operoje „Giocanda“, atlikdama pagrindinį vaidmenį.

Kitais metais Lietuvos opera pakvietė Barbarą viešnia artiste, patikėdama jai svarbiausias roles keliose operose. Atlikusi sutartą programą, Barbara grįžo į Jungtines Valstijas kelioms koncertams, kuriems ji buvo įsipareigojusi iš anksto. Susižavėjusi Lietuva, ji ilgėjosi jos. 1936 metais ji buvo pakviesta nuolatine Lietuvos operos artiste. Ji sėkmingai ten atliko vadovaujančias dramatinio ir lyrinio sopranos roles. Jos operų repertuare buvo „Aida“, „Il Trovatore“, „Lohengrin“, „La forza del destino“, „Tannhauser“ ir kitos. Pasakodama savo atsiminimus apie viešnagę Lietu-

Barbara Darlys (1908-1988)

voje, su pasigėrėjimu sakydavo, kad drauge vaidino Kipras Petrasas, Aleksandras Kutkus ir kiti žymūs operos artistai. Gyvendama Lietuvoje Barbara koncertavo ir užsienyje — Rygoje, Prahoje, Stockholme ir kitur. Koncertavo ji ir Varšuvoje, ir Vilniuje, tada lenkų valdytame. Yra atlikusi Amerikoje ir Mo-

niuszko „Halkoje“ pagrindinį vaidmenį lenkų kalba.

Į Ameriką grįžo prasidėjus Antarambės pasauliniam karui. Apsigyveno New Yorke, artimai susidraugavusi su dr. Aldona Šliūpaitė ir Marijona Kižyte, tuomet aktyvia dainininke, patraukliu mecosopranu. Susitarusi su viena koncertų rengimo įstaiga, Bar-

bara pasirodė oratorijose ir atskiruose koncertuose. Mielai priimdavo ir lietuviškų koncertų rengėjų pakvietimus. Su Marijona Kižyte atlikdavo juose solo ir dueto partijas, daugiausia pasirodė lietuvišką repertuarą; duodavo ir operų ištraukų recitalius.

Gyvendama New Yorke, Barbara nevengė ir visuomeninio darbo, kuris buvo vykdomas visų lietuvių bendromis pastangomis. Jai ypač buvo artima talka Bendramam Amerikos lietuvių šalpos fondui (Balfui), jam organizuojantis ir jau prasidėjus išvengtų asmenų kvietimo ir priėmimo programai. Noriai aukėjo savo talentą ir laiką Balfio renginiuose, telkiant reikalingas lėšas. Kai prasidėjo perkeldinimas lietuvių iš stovyklų Vokietijoje (nuo 1948 metų spalio 30), Barbara savanoriškai atėdavo į New Yorko uostą jų pasitikti. Vargu ar ji praleido bent kelis jų laivus, neatvykdamas į uostą tik dėl svarbių priežasčių. Savo nenykstančia šypsena ir labai malonia, šilta elgsena padėdavo ji uoste ne tik sutinkamiems pažįstamiems, o jų iš Kauno laikų nemažai buvo, bet ir visiems, kuriems buvo reikalinga pagalba. Palydėdavo juos į geležinkelį ir autobusų stotis, aerodromus.

1951 metais Barbara įsijungė į JAV Valstybės departamento atidarytą Amerikos balso lietuvišką tarnybą. Iš pradžių ji talkininkavo kaip pranešėja-skaitovė, o netrukus buvo pakviesta tarnybos sekretore, pranešėja ir specialiomis progoms apybraižų rašytoja. Kiekviena Amerikos balso lietuvių programa per metus buvo pradedama Barbaros gyvu ar įrašytu įvadu: „Čia kalba Amerikos balsas...“ O programa baigdavosi Barbaros „išvedimu“: „Klausėtis Amerikos balso... Mūsų programos girdimos kasdien...“

bangomis“.

Amerikos balse Barbara dirbo iki 1977 metų. Tada ji pasitraukė į pensiją. Nuo 1954 metų, kai Amerikos balsas buvo perkeltas iš New Yorko į Washingtoną, Barbara gyveno sostinės priemiestyje Chevy Chase. Keliohika metų pirmininkavo Washingtono Amerikos lietuvių draugijai, kasmet vadovaudavo Vasario 16-tos minėjimo aukšto lygio renginiams, kurių kiekvienam ji išsirūpindavo garbės svečių iškilų amerikietį, dažniausiai kongresmeną, pagrindiniu kalbėtoju. Priklausė Lietuvos vyčių kuopai nuo pat jos įsteigimo Washingtono. Rėmė vietos lietuvių katalikų misiją. Atstovaudavo lietuviams įvairiuose amerikiečių pobūviuose bei renginiuose.

Barbaros Darlys mergautinė pavardė buvo Bernotaitė, o krikšto vardas — Bronė. Tačiau daugiau kaip prieš 50 metų ji pasirinko profesinį vardą, kurio ir laikėsi. Chicagoje buvo išteklėjusi už visuomenininko dr. Kazio Drangelio, bet vedė baigėsi išsiskyrimu. Po to Barbara liko netekėjusi. Palikė artimus santykius su savo seserimi Aldona Jovaišiene, gyvenusia Danville, Illinois. Paskutinius porą metų Barbara vis rečiau rodydavosi lietuvių renginiuose ar pobūviuose, pasiteisindama silpnėjančia sveikata, bet niekam, net seseriai, nesisakė, kad ją jau ilgokai vargino vėžys. Paskutinės gyvenimo dienos ligoninėje buvo jai skausmingos. Nenorėjo lankytų, tad trumpam į ligoninę pas ją užėdavo tik artimi draugai. Visą savaitę artį jos buvo jos sesuo Aldona.

Barbaros Darlys nekrologą išdėjo abu Washingtono dienraščiai — *Washington Post* ir *Washington Times*. Pastarasis išdėjo ir vėlinės nuotrauka. Joje — Barbara prie Amerikos balso mikrofono.

Detalė iš Vytauto Kašubos skulptūros „Vytauto didysis antspaudas“
Nuotrauka Vytauto Mazelio

Naujas Vytauto Kašubos kūrinys — Vytauto didysis antspaudas

Skulptorius Vytautas Kašuba mėgsta Lietuvos istoriją, senosios Lietuvos valdovus. Karaliaus Mindaugo tema jis yra sukūręs bent kelias skulptūras, parodęs valdovo didybę, praeities mistiką. Kultūros židiniui Brooklynėje jis buvo sukūręs penkis didikus medalionus, juos nukalęs iš švino plokščių. Tie medalionai vaizdavo: Mindaugą, Gediminą, Algirdą, Kęstutį, Vytautą.

Šalia Mindaugo bene labiausiai mėgsta Vytautą. Jo didybę pavaizduoti sukūręs dar vieną naują medalioną. Dabar skulptorius sustojo ties viena detalė — ties Vytauto Didžiojo didžiuoju antspaudu. Vytautas turėjo vadinamą didį antspaudą, kuris buvo dedamas tik prie svarbių dokumentų. Tame antspaude Vytautas vaizduojamas su valdovo skeptru; aplinkui keturi herbai, kurių kunigaikščių jis buvo ir kurios jam priklausė.

Antspaudas originalas buvo padarytas gotikos laikais, su gotiška ornamentika, tos epochos raišiais.

Skulptorius Vytautas Kašuba šį puošnų antspaudą supaprastino, bet paliko pagrindinius motyvus. Ir čia Vytautas vaizduojamas su skeptru, aplinkui keturi herbai, interpretuoti laisvai, su archaiska gotiška nuotaika. Iš abiejų pusių supintos virvės kilpos, kurios paprastai būdavo išverstos per antspaudą ir užlaikytos.

Antspaudas padarytas skulptoriaus igudusia technika, per teikta senovės ir valdoviška didybė. Nuliedintas iš lydyto akmens, žalvos spalvos, atrodo lyg būtų žalvarinis. Nedidelio formato — 6 x 9 colių. Tikrai puikus kūrinys, tinkantis papuošti butams ir bibliotekoms. Kūrinį bent keli Vytauto Kašubos meno gerbėjai jau įsigijo.

(P.)

tada rikiuojasi taip: Arabic Literature and the Nobel Prize (Roger Allen); South Asian Writers and the Nobel Prize (Syed Amanuddin); Twenty Years and Two Laureates: Francophone Nobel Prizes, 1967-1987 (John L. Brown); For Whom the Nobel Tolls: The Nationless (E. J. Czerwinski); The Nobel Prize and Writers in the Hispanic World: A Continuing Story (Manuel Durán); The Nobel Prize in Literature, 1967-1987: A

Japanese View (Yoshio Iwamoto); Africa and the Nobel Prize (Bernth Lindfors); Missing the Masters: Nobel Literary Prizes in English, 1967-1987 (William Pratt); The Nobel Prize: The Jewish/Hebraic Aspect (Gila Ramras-Rauch); Who's Afraid of (Luso-) Brazilian Literature? (Ricardo Reis); Might-Have-Beens: The North and the Nobel Prize, 1967-1987 (George C. Schofield); The German Quandary (A. Leslie Wilson).

Nekrologiniams žurnalo puslapyje duodamos mirties datos ir amžius 1987 metais mirusių rašytojų. Sužymėtos 48 pavardės. Lietuvių tarp jų nėra.

Žurnalo recenzijų puslapiuose recenzuojamos dvi lietuviškosios knygos: Romualdo Granausko *Baltas vainikas juodam garvežiui* (Violeta Kelertas) ir Algirdo Landsbergio *Children in the Amber Palace* (Rimvydas Šilbajoris).

(k. brd.)

• ATEITIS vol. 77 no. 5. Katalikiškos-lietuviškos orientacijos dviemėsenis žurnalas, leidžiamas Ateitininkų Federacijos. Administratorius — Juozas Polikaitis, 7235 South Sacramento Avenue, Chicago, IL 60629. Metinė prenumerata JAV ir Kanadoje — 12 dol.

Naujajame Ateities numerioje Viktoro Nako ir Andriaus Valevičiaus straipsniai gausūs mintimis ir įžvalgomis, o veiklos akcentas, su daugybe nuotraukų, ši kartą skiriamas jaunūčiams.

Lietuvių katalikų mokslo akademijos 1988 m. suvažiavimo programa

Šiame Lietuvos katalikų mokslo akademijos suvažiavimas įvyks Romoje spalio 3-6 dienomis. Čia spausdinama dabartinė rengėjų sudaryta suvažiavimo programa:

Atidaromasis pilnatis posėdis

Kun. prof. dr. Jonas Juraitis — Religijos ir teologijų sąveika: į du Vatikano II dokumentus pažvelgus.

Teologijos sekcija

Kun. dr. Valdemaras M. Cukuras — Išlaisvinimo sąjūdžio teologija ir Lietuva.

Filosofijos sekcija

Andrius Valevičius — Antanas Maceina tarp filosofijos ir teologijos;

Dr. Kęstutis Girnius — tema

bus suformuluota vėliau.

Istorijos mokslų sekcija

Prof. dr. Paulius Rabikauskas, SJ — Naujausi Lietuvos istorijos šaltinių leidiniai tėvynėje ir išsivijoje;

Dr. Rasa Mažeikaitė — Lietuvių prekybinių santykių poveikis užsienio politikai XIV amžiuje; Dr. Milda Danytė — Vatikano ir Laisvosios Europos radijų lietuviškųjų programų siekiai.

Lietuvių kalbos ir literatūros sekcija

Prof. dr. Birutė Žindžiūtė-Michelini — Bretkūno „Postilės“ žodžiai, nevartojami dabartinėje lietuvių kalboje;

Prof. Vincas Natkevičius — Šių dienų Lietuvos „persitvarkę“ romanas.

Sociologijos ir teisės mokslų sekcija

Mons. dr. Vytautas Kazlauskas — Visuotinio tautų solidarumo enciklika;

Prof. dr. Bronis J. Kaslas — tema bus suformuluota vėliau.

Politinių mokslų sekcija

Stasys Lozoraitis — Lietuvos ir Lenkijos santykiai;

Antanas Rudis — tema bus suformuluota vėliau.

Ekonominių mokslų sekcija

Dipl. ekonomistas Ričardas Bačkis — 1992 metų Europa: kada, kaip kad nubalsavo Europos parlamentai Bendroji rinka turėtų būti galutinai įgyvendinta.

Psichologijos ir pedagogikos sekcija

Prof. dr. Algis Norvilas — Kalba ir tautinė sąmonė.

Gamtos mokslų ir matematikos sekcija

Antanas Girnius — Laikas kaip ketvirtoji dimensija;

Prof. dr. Jonas Genys — tema bus suformuluota vėliau.

Medicinos mokslų sekcija

Dr. Milda Budrienė — Vaikų gydymas, socialinė globa ir sanitarinė būklė Lietuvoje prieš Nepritaikantys laikus.

Architektūros ir menotyros sekcija

Dr. Povilas Reklaitis — Šv. Kazimiero ikonografija.

Baigiamasis pilnatis posėdis

Dr. Saulius Girnius — Prelato Adomo Jakšto — Aleksandro Dambrausko minėjimas.

Praktiški nurodymai suvažiavimo dalyviams

LKMA suvažiavimas vyks pensionate Domus Pacis, Via Torre Rossa 94, Romoje, nuo spalio 3 d. popiet iki spalio 6 d. popiet. Pakaitos ir nakvynė toje pačioje vietoje.

Pilna pensija — 46,000 litų parai už viską. Orientacijai — dabartinis pinigų keitimo kursas yra šis: 1 JAV doleris — 1250 litų, 1 Kanados doleris — 1002 litų, 1 DM — 740 litų. Kadangi kursas nėra pastovus, tai apytikriai pilna pensija parai kainuos apie 37-40 JAV dol., arba 45-48 Kanados dol., arba 62-65 DM. Pensionato administracija reikalauja, kad visas būtų sumokama atvykus į viešbutį.

Palengvinti registracijos formulumus pensionate, prašoma užsisakant duoti šias žinias: vardas ir pavardė; gimimo vieta ir data; koks atpažinimo dokumentas (pasas, Carte d'Identité, ar kitoks); dokumento išdavimo data.

Užsakymus su šiomis žiniomis siųsti LKMA suvažiavimo rengimo komiteto pirmininkui, Šv. Kazimiero kolegijos rektoriui, prel. Algimantui Bartkui, Via Casalmonferato 20, 00182 Roma, Italia. Telefonas: (06)759.49.08 / (06)759.37.24.

Maloniai prašoma nedelsiant registruotis. Pastaba: Norintieji apsigyventi atskirai kokiame nors viešbutyje, vietą užsisako per vietines turizmo įstaigas.

Kolizijaus griuvėsiai Romoje, 1987.

Ši nuotrauka buvo išstatyta Lietuvių fotografų išsivijoje 1987 m. parodoje. Šiame, jau septynioliktąjį, Lietuvių

Nuotrauka Algimanto Kežio fotografų paroda ir konkursas vyks nuo spalio 21 iki 30 dienos Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje.